קבלת שדה אחוזה ביובל

א.

ציוויתנו התורה בפרשת בחוקותי[1]:

> ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף. אם משנת היובל יקדיש שדה הוא כערכך יקום. ואם אחר היובל יקדיש שדהו וחישב לו הכהן את הכסף על פי השנים הנותרות עד שנת היובל ונגרע מערכך ... ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד. והיה השדה בצאתו ביובל קודש לה' כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו.

המקדיש את שדה אחוזתו בניגוד למוכר את שדה אחוזתו[2], איננו מקבל בחזרה את שדהו ביובל אלא השדה נשאר קודש לה'.

לאור כך יש לברר מדוע כקודש לה' השדה מועבר לכהנים, ואיננו נשאר כחלק מקדשי בדק הבית. לכאורה ניתן היה לומר שהכהנים באים פה כמייצגי המקדש. תפיסה זו יכולה להתבסס על כך שאת חישוב סכום הגאולה על ידי הבעלים מחשבים דווקא הכהנים כדברי הכתוב:

> וחישב לו הכהן את הכסף.

אם כן משמע שהכהן הינו חלק ממערכת המקדש. אמנם הבנה שכזו איננה עונה על השאלה מה השתנה ביובל שעד כה היה השדה בקדושת בדק הבית ומעתה יוצא הוא להיות חולין ביד כהן.

כן תקשה על הבנה זו מחלוקת תנאים במסכת ערכין[3]:

> הגיע היובל ולא נגאלה הכהנים נכנסין לתוכה ונותנין את דמיה דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר נכנסין ולא נותנין. רבי אליעזר לא נכנסין ולא נותנין אלא נקראת שדה רטושין ... לעולם אין הכהנים נכנסין לתוכה עד שיגאלנה אחר.

---

[1] ויקרא כ"ז, ט"ז - כ"א.

[2] ראה ויקרא כ"ה, כ"ח.

[3] כה ע"ב.

הרי שלרבי יהודה ורבי אליעזר המקדש צריך לקבל את סכום הפדיון של השדה, ורק אז הכהנים נכנסים לתוכה. אם כן, משמע שהכהנים נכנסים לאחר גאולת השדה מהמקדש ולא כמייצגי המקדש.

אף רבי שמעון ראה בקבלת הכהנים את השדות מתנות כהונה ככבשי עצרת[4], ואם כן משמע שהכהן מקבל את השדה מחמת עצמו ולא כחלק ממערכת המקדש, ואין נשארת השדה במעמד ההלכתי של חלק מרכוש המקדש.

ב.

בציווי התורה לתת את השדה לכהנים השתמשה התורה במינוח "כשדה החרם".

ביחס לרכוש שאדם מחרים לכבודו של הקדוש ברוך הוא מצאנו שתי התייחסויות שונות בתורה.

בפרשת בחוקותי נאמר[5]:

> אך כל חרם אשר יחרים איש לה' מכל אשר לו מאדם ובהמה ומשדה אחוזתו לא ימכר ולא יגאל כל חרם קודש קודשים הוא לה'.

הרי שהחרם בא הוא לקדוש ברוך הוא ופשטות משמע שהכוונה היא לקודשי בדק הבית (ובוודאי כשאינם ראויים להקרבה).

מאידך בפרשת קרח נאמר[6]:

> כל חרם בישראל לך יהיה.

הרי שהחרם הינו חלק ממתנת הכהונה וכיצד התיישבו הדברים יחדיו?

מצאנו מחלוקת בפירוש הדבר במשנה[7]:

> רבי יהודה בן בתירא אומר סתם חרמים לבדק הבית שנאמר כל חרם קודש קודשים הוא לה', וחכמים אומרים סתם חרמים לכהנים שנאמר כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו. אם כן למה נאמר כל חרם קודש קודשים הוא לה' שחל על קודשי קודשים ועל קודשים קלים (= שניתן להחרים ולתת בנוסף לקרבן גם את סכומו כחרם - על פי רש"י שם).

---

[4] שם כו ע"א.

[5] ויקרא כ"ז, כ"ח.

[6] במדבר י"ח, י"ד.

[7] ערכין כח, ע"ב.

במשנה זו לא מצאנו התייחסות לדברי התורה בפרשת קרח "כל חרם לישראל לך יהיה", שלכאורה עומדים בניגוד לדברי רבי יהודה בן בתירא. בפירושו על החומש ביאר רש"י[8] שלשיטת רבי יהודה בן בתירא החרם ששייך לכהנים המבואר בפסוק מפרשת קרח, הינו רק כאשר ציין המחרים במפורש כי חרם זה הינו לכהנים. אף הרא"ש[9] ביאר כי מסתמא דעת המחרים היא לקודשי בדק הבית, ואם כן אם ברצונו להקדיש לכהנים עליו לפרש דבריו.

והנה לפי שני הראשונים הנ"ל לכאורה לא מובן מה חידש הפסוק "כל חרם בישראל לך יהיה", הלא אם מדובר בנודר לתת לכהנים מרכושו איזה חידוש יש בכך שיינתן החרם לכהן?

אף דעת חכמים צריכה ביאור שכן הפסוק בפרשת בחוקותי בפשוטו משמע שמתייחס הוא לכל סוגי החרמים "כל חרם אשר יחרים איש לה' " ולא רק על המפרש שמדובר בחרם לבדק הבית. מדוע אם כן לא ציינה התורה כי מדובר שהחרם הוא לכהן, וכתבה במקום זאת "קודש קודשים הוא לה' "?

מובא בתוספתא[10]:

> שלושה חרמים הם: אך כל חרם אשר יחרים איש לה' וגו' אלו חרמי כהנים. כל חרם קודש קודשים הוא לה' אלו חרמי גבוה. כל חרם אשר יוחרם מן האדם לא ייפדה אלו חייבי מיתות בית דין.

בשני החרמים הראשונים מדובר בסוגים של הקדשה כפי שראינו לעיל, אך מהו החרם של חייבי מיתות בין הדין?

בפירוש מנחת ביכורים הציע כפירוש שני שהכוונה היא לדרשת הגמרא[11]:

> מניין ליוצא ליהרג ואמר ערכו עליי שלא אמר כלום תלמוד לומר 'כל חרם לא ייפדה'.

באופן זה התוספתא בחרם השלישי גם דיברה על סוג של הקדשה.

אמנם בעניות דעתי קשה לבאר כך את התוספתא על פי ברייתא זו, שכן העיקר חסר מן הספר. הרי בתוספתא לא מצאנו כל הבהרה שהכוונה היא לדין זה. כן נראה קושי על

---

[8] ויקרא כ"ז, כ"ח.

[9] מובא בשטמ"ק על המשנה בערכין אות י'.

[10] ערכין פ"ד הי"ג.

[11] ערכין ו ע"ב.

ביאור זה אף מדרשת הברייתא עצמה. דין הערכין בברייתא נלמד מהמילה "ייפדה"[12], ואילו הביטוי "חרם" הינו הגדרה של חייב המיתה. אם כן בעניות דעתי אין התוספתא שדיברה על חרם מתייחסת לדין שדובר עליו בברייתא.

אף ביאורו הראשון של המנחת ביכורים המתייחס לחוב של תשלום כופר שהוטל על בעל השור כחרם, בעניות דעתי קשה. בעניות דעתי לא נראה שהכופר הינו חרם באופי של הקדשות, אלא תשלום בגין רשלנות בשמירה על השור המועד שנגח והמית. אף בברייתא שצוטטה לעיל ביחס למעריך את היוצא להיהרג, לא נראה בה כל רמז שהלשון קשורה לתשלום כופר.

בעניות דעתי הנראה בהבנת התוספתא הוא, כי החרם איננו תשלום לצורך הבאת הממון למקומו המיועד לו אלא שלילת מצבו הקודם.

אבאר את דברי:

ישנה הוצאת בעלות ממונית מאדם בכך שממונו מועבר לאדם אחר. הגעת הממון לבעלות החדשה היא הגומרת את הוצאת הממון מבעלותו הישנה. לעומת זאת בהפקר ישנה הוצאת ממון שלא לצורך הבאתו לרשות מסויימת, אלא רק ההוצאה של הבעלות היא המשמעותית. הזכות לקנות את החפץ על ידי מגביהו לאחר ההפקרה היא תוצאה של ההפקרה, ולא חלק מפעולת הוצאת הבעלות הראשונה.

נראה שיסוד זה של הוצאת ממון באופי השני הוא הקיים בחרמים, וזאת באה ללמדנו התוספתא. כאשר בית הדין מחייבים מיתה את האדם, ישנה רק פעולה של שלילת חיים ואין פעולה של נתינה כלשהיא. שלילה מוחלטת שכזו כונתה חרם.

לימדתנו התוספתא כי בניגוד להקדשות שבהם קבלת המקדש היא הגורמת את הוצאת בעלות האדם והשפעת המקדש היא הגורמת לכניסת הקדושה להקדש, הרי שבחרם מדובר על רצון האדם למנוע מעצמו רכוש מסויים לכבודו של הקדוש ברוך הוא אך לא מטעם הרצון להביא לה' חפץ כלשהו[13].

דוגמא בולטת לאופי החרם בהבנה שכזו קיימת בציווי התורה ביחס לעבודה זרה[14] :

---

[12] עיין בשערי יושר לגאון רבי שמעון הכהן שקאפ זצ"ל שער ה' פרק כ"ה שכן נראה שהבין שהלשון פדייה היא הלשון המשמעותית לעניין פדיון הבן.ניתן להרחיב זאת ולעיין במאמרי בבטאון "מעלין בקודש" גליון ז' עמ' 97 - 103 ובתגובת הרב מאיר ברקוביץ שליט"א בגליון ח' עמוד 196 בהערה 2.

[13] כל זאת כפי שמצאנו בתענית שבה מונע האדם מעצמו מזון לכבוד בוראו אך אין רצון שהמזון שנחסך יוקדש לה'.

[14] דברים ז', כ"ו.

> ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא.

בוודאי שאין בביעור עבודה זרה הקדשה של התועבה אל ה', אלא שפעולת שלילתה לכבודו של הקדוש ברוך הוא היא הקרויה חרם[15].

רבינו מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל[16] דייק את האופן של החרם השונה מהתרומה והחלה מדברי הנביא יחזקאל[17]:

> וכל חרם בישראל להם יהיה. וראשית כל ביכורי כל וכל תרומת כל מכל תרומותיכם לכהנים יהיה וראשית עריסותיכם תתנו לכהן.

בתרומה ובחלה שבהם ישנה הקדשה לצורך הכהן בגוף התרומה נזכרה כהונה, ולא אצל החרם שרק נאמר בו "להם יהיה" ללא הזכרת כהונה. זאת כיון שאצל הכהנים הרי הוא חולין לכל דבר.

אופי זה שאין בחרם פן של הקדשה לה' וממנו לכהנים אלא הוצאה מהאדם לכבוד ה' שרק מגיע לכהנים, הביא האור שמח שם ממדרש תהילים המראה בעליל אופי זה וזו לשון המדרש[18]:

> 'ובמושב לצים' זה קרח שהיה מתלוצץ על משה ואהרן. מה עשה כינס כל הקהל שנאמר 'ויקהל עליהם קרח את כל העדה'. התחיל לומר ליצנות ואומר להן אלמנה אחת הייתה בשכונתי ועמה שתי נערות יתומות והייתה לה שדה אחת. באתה לחרוש אמר לה משה 'לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו'. באתה לזרוע אמר לה משה 'שדך לא תזרע כלאים' באתה לקצור ולעשות ערמה אמר לה הניחי

---

[15] כך נראה גם לבאר פירוש רש"י על החומש: בפרשת חוקת נאמר (במדבר כ"א, ג'): "וישמע ה' בקול ישראל ויתן את הכנעני ויחרם אתהם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה". רש"י פירש שם "ויחרם אתהם – בהריגה". נראה שרצה רש"י לשלול הבנה ששועבדו הכנענים להיות חוטבי עצים ושואבי מים בבית ה' (כפי שמצאנו אצל הגבעונים – ראה יהושע ט', כ"א – כ"ז, ועיין בפירוש רש"י דברים כ"ט, י' שגרס במדרש שהיו כנענים שאף נעשה להם כגבעונים, ועל כן הבהיר רש"י שלא נעשה כך לכנענים מערד שכן היו הם עמלקים – ראה פירוש רש"י לבמדבר כ"א, א') שזה הוא אופי של הקדשה ועל כן פירש את המושג החרמה כהריגה המתייחסת לשלילת הכנענים ועריהם.

[16] אור שמח הלכות ערכין פ"ו ה"א.

[17] מ"ח, כ"ט - ל'.

[18] מדרש שוחר טוב פרק א'.

לקט שכחה ופאה. באתה לעשות גורן אמר לה תני תרומה ותרומת מעשר ומעשר ראשון ומעשר שני. הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו.
מה עשתה מכרה את השדה ולקחה שני כבשות ללבוש מגיזותיהם ולהינות מפירותיהם. כיוון שילדו בא אהרן ואמר לה תני לי את הבכורות שכך אמר לי הקדוש ברוך הוא 'כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר'. הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו. הגיע זמן גיזה וגזזה אותן אמר לה תני לי ראשית הגז שכן אמר לי הקדוש ברוך הוא 'וראשית גז צאנך תתן לו'.
אמרה אין לי כוח לעמוד באיש הזה הרי אני שוחטת אותן ואוכלתן. כיוון ששחטתן אמר לה תני לי הזרוע הלחיים והקיבה. אמרה לו אפילו ששחטתי אותן לא נצלתי מידו, הן עלי חרם. אמר לה תני לי שכך אמר הכתוב 'כל חרם בישראל לך יהיה' נטלה והלך לו. הניחה בוכה היא ושתי בנותיה אריך כדין הא ביזתא עלובתא כל כך הם עושים ותולים בהקדוש ברוך הוא מכאן שהיה ליצן.

הרי שהאלמנה לא התכוונה לתת את החרם לכהנים, ואף על פי כן סתם חרמים לכהנים. כן רואים מפה שמטרת החרם היא שאיש לא ישתמש בחרם כפי שביארנו שמטרת החרם היא מניעת השימוש בו.

ג.

לימדתנו התורה כי את החרמים אין לבער מן העולם (זולת חרמי עבודה זרה וכדומה) אלא שהקדוש ברוך הוא יקבלם:

קודש קדשים הוא לה'.

נמצאים אנו אם כן בפער שבין שני כתובים:

מחד ציוותה התורה כי החרם יובא לה', ומאידך אין פה הקדשה כפי שביארנו אלא ההחרמה. נראה שלכן היה ברור לתנאים כי כל קוטביות איננה עומדת לבדה. כלומר אין ההחרמה נשארת כחולין לכל דבר שהרי נאמר "קודש קודשים הוא לה' ", וכן אין פה הקדשה למזבח. על כן היה ברור כי החרם הנו בתחום הביניים - קודשי בדק הבית (ולא קודשי מזבח[19]) וחרמי כהנים.

---

[19] לדברינו מובנת ההוה אמינא שלא יחול החרם על ערך הקודשים עד שלמדתנו זאת התורה לפי חכמים במשנה, שכן החרם שונה מהותית מהקודשים שהוקדשו לצורך הבאתם לקורבנות.

המחרים, הרי הוא מבחינתו מוציא ממנו את מה שהחרים לכבוד ה'. באם ייעד במפורש יעד להחרמתו הרי הוא יובא לשם, אך בסתם חרמים נחלקו כפי שראינו התנאים.

לפי רבי יהודה בן בתירא יובא החרם לקודשי בדק הבית, ומשמע שהמקדש החיל דין הקדשה לחרם. לעומתו לפי חכמים אין סתם חרמים באים לנכסי בדק הבית, שכן החרם איננו הקדש. בדעת חכמים עדיין יש להבין מהו הגדר של ההבאה לכהנים.

מובא בברייתא בגמרא[20]:

> תנו רבנן חרמי כהנים אין להם פדיון ונותנין לכהן. חרמים כל זמן שהן בבית בעלים הרי הן כהקדש לכל דבריהן שנאמר כל חרם קודש קודשים הוא לה'. נתנן לכהן הרי הם לכל דבריהם כחולין שנאמר כל חרם בישראל לך יהיה.

על ברייתא זו יש לשאול כמה שאלות:

א. באם ישנה קדושה שאיננה קדושת גוף על חרמי הכהנים מדוע אין להם פדיון?

ב. מדוע אם יש לחרמים דיני הקדש, אצל הכהנים נהפכים החרמים לחולין דבר שלא מצאנו כמותו בקודשי בדק הבית שנשארים קודשים בהבאתם למקדש?

ג. מניין היה לה לברייתא החילוק כי הסתירה בין הפסוקים מתיישבת בהבנה כי הקדושה פוקעת בהבאה לכהן, ולא ליישב כראשונים שהבאנו לעיל שמדובר באופי שונה של החרמות (במפרש לשם בדק הבית ולשם כהנים)?

נראה שניתן לבאר ברייתא זו בהשוואה לברייתא ממסכת נדרים[21]:

> קונם כיכר זו הקדש ואכלה בין הוא ובין חברו מעל לפיכך יש לה פדיון. כיכר זו עלי הקדש (תוקן לפי הגהת הב"ח[22]) ואכלה הוא מעל וחברו לא מעל לפיכך אין פדיון רבי מאיר וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא מעל לפי שאין מעילה בקונמות.

את התלות בין מעילת חברו לבין דיני הפדיון ביאר שם הר"ן וכתב:

> דכיון דחברו לא מעל לא אלים כהקדש למתפס פדיוניה.

---

[20] ערכין כט ע"א.

[21] לה ע"א.

[22] בגירסה שלפנינו מובא "להקדש", ואנו כתבנו כהגהת הב"ח שם וכן משמע מלשון הרמב"ם (הל' מעילה פ"ד ה"ט). בהמשך יתבאר בעז"ה חשיבות הדיוק.

הנה כי אין פה דיני הקדש ואף על פי כן ישנו דין מעילה ורק לנודר ולא לאחרים, וכן פסק הרמב"ם[23]:

> יש מעילה בנדרים כיצד האומר כיכר זו עלי קרבן או הקדש ואכלה מעל אף על פי שהיא מותרת לאחרים לפיכך אין לה פדיון שהרי אינה קודש אלא לזה בלבד. אמר כיכר זו קודש או קרבן ואכלה בין הוא ובין אחר מעל לפיכך יש לה פדיון.

כיצד חלים דיני מעילה על הנודר מן הכיכר בה בשעה שאין הכיכר קודש ואין לאחרים דין מעילה[24]?

בהשוואה לדיני החרמים מתבאר העניין.

אף בחרמים מצאנו שישנה קדושה ללא פדיון, וזאת מתוך ההבנה כי החרם איננו פועל מצד החפצא של המקדש אלא שבגברא ישנה החרמה. אם כן לא חלים דיני הקדש על החפץ מצד מהותו, ועל כן אי אפשר לפדותו. אמנם מצד הגברא ישנה פה החרמה, ולפיכך עד שלא יצא החרם מהמחרים ויינתן לכהן[25] עדיין חלים דיני הקדש על החרם[26].

---

[23] הלכות מעילה פ"ד ה"ט.

[24] אין להשוות דין זה לדין אבר מן החי שחל על האדם שיחשיב את העוף הכחוש שאין בו כזית כאוכל ולא יחול על האדם שלא יחשיבו לאוכל (ראה חולין קב ע"ב) שכן הכלל הוא אחיד שמחשבת אוכלין מחייבת באבר מן החי. אמנם אצלינו דין מעילה שמקורו במקדש אמור לכאורה לחייב את כולם בשווה. גם אין להשוות דין זה לדין "שויא אנפשיה חתיכא דאיסורא" שמותר לאחרים (ראה כתובות ט ע"א), שכן שם לפי רש"י ההיתר לאחרים נובע רק מחוסר ידיעת האיסור אך אילו הייתה ידיעה ברורה לכולם היו כולם אסורים ועכשיו אסור כל מי שיודע את האיסור. אם כן שם הדין באופן עקרוני כן שווה לכולם. כל שכן שאין מה להשוות לסוגיה בכתובות לפי הביאור המופיע שם בשטמ"ק שבעצם גם לבעל האשה שאמר עליה פתח פתוח מצאתי מותרת והרי הוא כאוסר עליו דבר המותר, ואם כן אין פה איסור עצמי לאחד ולא לאדם אחר.

[25] לדברינו נראה שניתן לפתור שאלה שנשאר בה הר"ן בצ"ע. כתב הר"ן בסוגייה בנדרים "ומסתפקא לי מאן דמעל בקונמות אי משתרי ההוא קונם לבתר דמעיל כהקדש שיוצא לחולין על ידי מעילה". לדברינו יש לומר כי כיוון שהמעילה איננה נובעת מקדושה בחפצא שיכולה לסור על ידי פדיון אלא מצד הגברא, אם כן אין הסרת קדושה מהחפץ בעת המעילה בו (שכן אף פעם לא היתה בו קדושה) וישארו בו דיני המעילה אף לאחר השימוש האסור. אמנם בחרם כיוון שחלים בו דיני הקדש לכולם אם כן יש בו החלת דינים בחפץ עצמו ועל כן דיניו ככל דיני קודשי בדק הבית. זאת כפי שכתב הרמב"ם בהלכות ערכין וחרמין (פ"ו הל' ה') דבר שלא כתב בדיני הנדרים ולדברינו מובן העניין ועיין בהערה הבאה.

[26] שינוי קיים בין החרם לנדר, שבחרם אף אחרים ימעלו בו כל עוד לא יינתן לכהן שכן ההחרמה הייתה בחפץ עצמו. הדמיון לנדר הוא בכך שאין בהחרמה החלת קדושת המקדש על החפץ (ולכן אין פדיון), שכן החרם לא היה לצורך

בהשוואתנו בין החרם לקונם, מובנת הגהת הב"ח שיש צורך בגמרא במקום לגרוס "עלי להקדש" לגרוס "הקדש". אין בקונמות הקדשה לצורך ההבאה למקדש "להקדש" אלא יצירת איסור על הנודר באופן דיני והוצאתו ממנו "עלי הקדש". רק כאשר תהיה הקדשה בחפצא, יחולו דיני הפדיון והמעילה אף לאחרים בנדרים.

באופן זה מובן גם כן שלאחר הנתינה לכהנים כבר אין דיני מעילה,שכן ההחרמה בגברא כבר בוצעה וקדושה בחפצא מעולם לא באה מצד המקדש על החרם (בשיטת חכמים שסתם חרמים לכהנים ולא לבדק הבית).

נראה אם כן, כי הכהנים הינם הביטוי של המקדש שלא כחלק מהמקדש עצמו. המחרים רצה להוציא את החרם ממנו לכבוד השם, אך אל המקדש לא בא החרם ועל כן מגיע הוא לכהנים המייצגים את הקדושה היוצאת מהמקדש עצמו.

הכהנים אם כן הינם הקישור של עם ישראל למקדש. הרוצה להחרים, ממילא מביא את החרם לכהן המייצג את הקדושה שנשארה במחנה ישראל מחוץ למקדש.

כיוון שהכהנים הינם המייצגים את הקדושה שבישראל ואת זיקתם למקדש, ראויים הם לבוא למקדש ולעבוד עבודה במקדש.

בדברינו מובן כי אין סתירה בין מאמר התורה "קודש קדשים הוא לה' " לבין מאמר התורה "כל חרם בישראל לך יהיה".

אף החרמים שאינם מפורשים על ידי המחרים שהינם לבדק הבית הינם קודש לה', שכן האדם לא יעדם כמתנה לכהן אלא במטרה להוציאה ממנו לשם ה'. אף על פי כן, כיוון שבכל אופן לא הייתה הקדשה ייעודית לבית ה', לא חלה קדושת המקדש על החרם.

על כן, נשאר החרם כמי שיצא מהאדם לשם ה' ואל המקדש איננו מיועד לבוא. לפיכך גזרה התורה "כל חרם בישראל לך יהיה".

המקדש כהקדש אלא להוצאתו מבעליו. כן ישנו הבדל שהחרם הוא כדין ההקדש כלשון הרמב"ם ועל כן יחול החרם רק באיסור גורף על כל הנאה שיש במעילה, בעוד שבנדר יחולו דיני מעילה אף אם נדר רק מאכילה. כל זאת כיוון שהנדר לא מכיל קדושה בחפצא אלא רק מצד מה שנדר האדם. זאת כפי שהוכיח רבנו מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל בספרו אור שמח על הרמב"ם מירושלמי מפורש, ובכך פתר את שאלת המשנה למלך בחילוק זה עיין שם בדבריו.

ד.

פתחנו בשאלה מהו תפקידו של הכהן בקבלת שדה האחוזה ביובל.
המקדיש את שדה האחוזה, מעוניין הוא להביאה למקדש לקודשי בדק הבית. אמנם התורה קבעה שאין היא מעוניינת שהשדה תופקע מהמשפחה כהדרכת התורה הכללית ביחס לשדה אחוזה שיש להחזירה במשפחה ביובל,וכל המכירה היא רק של התבואות עד היובל[27]:

כי מספר תבואות הוא מוכר לך.

על כן באה התורה ולימדה כי אין ההקדש משאיר אצלו את השדה לאחר היובל, שכן על אף שהמקדיש היה מעוניין להביאה למקדש אין הקב"ה רוצה שהשדה תופקע מהמשפחה. נמצא השדה אם כן מוצא מן המקדיש שהוציאו ממנו לשם ה', ואל המקדש לא בא שכן אין ההקדש מחיל עליו קדושה לאחר היובל. דומה אם כן מצבו של שדה האחוזה לאחר היובל לשדה החרם. לפיכך גזרה התורה[28]:

והיה השדה בצאתו ביובל קודש כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו.

כך היא גישתו של רבי שמעון שטען שהשדה יוצא ביובל לכהנים ללא פדיון (שכן ההקדש כבר לא מחיל את קדושתו יותר בהגיע היובל), והכהנים זוכים בשדה כבמתנות כהונה.
לדעת רבי יהודה ולדעת רבי אליעזר כיוון שהייתה פה הקדשה ולא החרמה, אזי יש להפקיע את הקדושה מהחפצא של השדה על אף היובל (שכן היובל מפקיע רק את השימוש בתבואות השדה - פן הגברא "מספר תבואות" ולא את הזיקה העצמית של הקדושה לשדה, ובהקדשה נוצרה קדושה בשדה עצמו).
רק לאחר הפקעת קדושת החפצא תעבור השדה לכהנים (לרבי יהודה מייד ולרבי אליעזר ביובל הבא שכן מפריד הוא בין הפדיון לבין הנתינה לכהן).

ה.

שתי הבנות ניתן להבין בחוסר חלות ההקדש בחרם:

א. אפשרות אחת היא לומר כי מצד המחרים החפץ הוקדש ואכן הוא נכנס למקדש, אך הציווי "לכהן בשדה החרם" מוציא את דיני ההקדש ממנו על אף ההחרמה.

---

[27] ויקרא כ"ה, ט"ז.

[28] ויקרא כ"ז, כ"א.

ב. כן ניתן להבין שכיוון שלא הייתה פה הקדשה (בחרם) או יכולת הקדשה (בשדה אחוזה) אזי אין כלל כניסה של דיני הקדש להחרמה ולהקדשה זו.

נראה שבהבנות אלו חלקו רבי יהודה ורבי שמעון.

מובא בגמרא[29] :

> אמר רבי חייא בר אבין החרים מטלטלין נותנן לכל כהן שירצה שנאמר 'כל חרם בישראל לך יהיה'. החרים שדותיו נותנן לכהן שבאותו משמר שנאמר 'כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו' . . קנאו ה' ונתנו לכהן.

חילוק זה שבין מטלטלין הניתנים לכל כהן לבין שדות שיינתנו רק לכהן שבאותו המשמר, מבואר בגמרא שם כי זהו רק לדעת רבי שמעון. בניגוד לדעתו, לדעת רבי יהודה ישנו היקש בין מטלטלין לקרקעות, וכמותו פסק הרמב"ם[30]:

> ואחד המחרים קרקע או מטלטלין הרי אלו ניתנין לכהן שבאותו משמר.

נראה שבשתי ההבנות שהצבנו ניתן לבאר את יסוד מחלוקת התנאים:

לשיטת רבי יהודה החרם לה' מגיע למקדש, וממנו לאחר הפקעת דין הקודש זוכים הכהנים. כיון שכך זוכים בו כהני המשמר השייכים לקדש באותו השבוע, ללא חילוק בין מטלטלים לקרקעות.

לעומת זאת לדעת לרבי שמעון דווקא בשדה שבו נאמר הביטוי "לה' – לכהן" מובן שזכה הכהן על ידי קניית ה' והסרת דין הקודש, ועל כן דווקא בשדה יזכו רק כהני המשמר. לעומת זאת במטלטלין לא מופיע הביטוי "לה' - לכהן", ואם כן נשארו המטלטלין כמי שלעולם לא הוחל עליהם כל דין הקדש. על כן יכולים לתת את מטלטלי החרם לכל כהן ככול מתנות הכהונה.

בטעם החילוק אצל רבי שמעון שמודה לרבי יהודה בקרקעות וחולק במטלטלין, יש לבאר על פי הסוגייה הקודמת שם שדנה בכהנים המחרימים שגם בה נחלקו רבי יהודה ורבי שמעון.

לפי רבי יהודה אין כהן יכול להחרים אף מטלטלין. לעומתו לפי רבי שמעון רק בקרקעות שנאמר בהם "אחוזת עולם הוא להם" אין החרמה, אך כן יש החרמה של כהנים במטלטלין. מובן אם כן שבקרקעות אין בעלות של האדם עליהם, ושייכות הם לקדוש ברוך הוא אף בצורה הקניינית. כיון שכך, כשמנותק האדם מהם ממילא חוזרות הן לקניין גבוה. רק

---

[29] ערכין כח ע"א - ע"ב.

[30] הל' ערכין וחרמין פ"ו הל' ה'.

בפקיעת דיני ההקדש (שהרי לא היה מעוניין הקדוש ברוך הוא שתשאר הקרקע ביד ההקדש כפי שבארנו), חוזרות הקרקעות לדיני חרם. על כן אין כהן יכול להחרים דבר שהקדוש ברוך הוא ציווה שישאר אצלו ובמידה פחותה היסוד נכון אף לקרקעות ישראל כפי שבארנו שאף אצלו אין קניין מלא לאדם "כי לי הארץ" אלא שבולט יותר הדבר אצל הכהנים.

שונים המטלטלין שבהם יש קניין מלא לאדם, ובהחרמה לא חוזרים המטלטלין לרשות גבוה שהרי המחרים שהוא בעלי המטלטלין לא ייעדם לגבוה.

על כן לשיטת רבי שמעון אין קניין במטלטלין לכהן מאת ה' "לה' – לכהן" שמתחלקת בבית ה' לכהני המשמר. חרמי המטלטלין לשיטת רבי שמעון הינם מתנה ישירה מהבעלים ככל מתנות כהונה, וממילא יכולים חרמי המטלטלין להינתן לכל כהן.